

τοῦ ἀνθρώπου ἐμφυτον φιλοτιμίαν. Τῶντι, καὶ εἰς τὸν Θεὸν αὐτὸν πρέπει νὰ ᾔῃαι τερπνὸν θέαμα νὰ βλέπῃ τὴν ποίησιν αὐτοῦ διὰ παντὸς καλλυνομένην ἐνώπιόν σου, καὶ προσεγγίζουσιν αὐτῷ διὰ μεγαλητέρας ὁμοιότητος.

Μὲ φαίνεται δὲ ὅτι καὶ μόνος οὗτος ὁ στοχασμὸς τῆς ἐπὶ τὸ τελειότερον ἀδιαλείπτου προόδου τῶν πεπρασμένων πνευμάτων ἀρκεῖ νὰ σθέσῃ πάντα φθόνον τῶν κατωτέρων φύσεων, καὶ πᾶσαν περιφρόνησιν τῶν ἀνωτέρων. Ὁ ἄγγελος, ὅστις φαίνεται τώρα ὡς θεὸς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, γνωρίζει κάλλιστα ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τῆς αἰωνιότητος θέλει φθάσῃ ἢ ἐποχῇ, καθ' ἣν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα θέλει εἶσθαι τόσον τέλειον, ὅσον αὐτὸς εἶναι τώρα· καὶ μάλιστα καθ' ἣν θέλει τοσοῦτον ὑπερβαίνει τὸν βαθμὸν αὐτὸν τῆς τελειότητος, ὅσον ἤδη καθυστερεῖ. Ἀληθεύει μὲν ὅτι ἡ ὑψηλοτέρα ἐκείνη φύσις ἔτι προβαίνει, καὶ οὕτω διατηρεῖ τὴν ἀπόστασιν καὶ τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὴν κλίμακα τῆς ὑπάρξεως· ἀλλὰ γνωρίζει ὅτι, ὅσον ὑψηλὴ καὶ ἂν ᾔῃαι ἡ παρούσα θέσις τῆς, ἡ κατωτέρα φύσις θέλει ἐπὶ τέλους ἀναβῇ εἰς αὐτήν, καὶ λάμπει ἐν ὁμοιοβάθμῳ δόξῃ.

Μετὰ πόσης ἐκπλήξεως καὶ σεβασμοῦ πρέπει νὰ ἐγκύπτωμεν εἰς τὰς ἡμετέρας ψυχὰς, ὅπου ὑπάρχουσι τοιοῦτοι κεκρυμμένοι θησαυροὶ ἀρετῆς καὶ γνώσεως, τοιαῦται ἀνεξάντλητοι πηγαὶ τελειότητος; Δὲν γνωρίζομεν εἰσέτι τί θέλομεν ἀπογείναι, οὐδὲ συνέλαβέ ποτε ἄνθρωπος οὔτε θέλει ποτὲ συλλάβει τὴν δόξαν, ἣτις θέλει πάντοτε ἐπιφύλαττεσθαι αὐτῷ. Ἡ ψυχὴ, ὡς πρὸς τὸν Ποιητὴν αὐτῆς θεωρουμένη, εἶναι ὡς μία τῶν μαθηματικῶν ἐκείνων γραμμῶν, αἵτινες ἐμποροῦν αἰωνίως νὰ πλησιάζουσιν εἰς ἄλλην τινὰ χωρὶς ποτὲ νὰ δυνηθῶσι νὰ τὴν ἐγγίξωσι· τί δὲ πλειότερας ἀγαλλιᾶσεως πρόξενον παρὰ τὸ νὰ θεωρῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς διηνεκῶς πλησιάζοντας εἰς Ἐκείνον, ὅστις εἶναι τὸ ἄκρον οὐ μόνον τῆς τελειότητος, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐδαιμονίας;

Ο ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ. (Συνέχεια καὶ τέλος. Ἰδε Σελ. 27-31.)

ΤΗΝ ἐπαύριον ὑπῆγα εἰς τῆς Λουίζης, νὰ συνοδεύσω αὐτὴν εἰς τὸ παλάτιον. Τὴν εὐρήκα δὲ πενηθοροῦσαν, καὶ διόλου ἀκαλῶπιστον· ἀλλὰ τὸ ὥχρον μεγαχολικὸν ὕψος τῆς καλλονῆς τῆς ἠδύνατο μάλλον ἢ ἡλαττοῦτο ὑπὸ τῆς ἀπλότητος καὶ βαδύτητος τοῦ ἱματισμοῦ τῆς.

Εἰς τὴν πύλιν τῶν ἀνακτόρων διεχωρίσθημεν--ἐκείνη μὲν εἰσῆλθεν, ἐγὼ δ' ἐν τῇ ἀμαξίᾳ καθήμενος περιέμενον τὴν ἐπιστροφὴν τῆς. Ἀφοῦ ἐπαρουσίασε τὸ εἰσιτήριο γράμμα, ὠδήγησεν αὐτὴν εἰς τὸν ἰδιαιτερον θάλαμον τοῦ αὐτοκράτορος ὃ ἐν ὑπηρεσίᾳ ἀξιωματικὸς, καὶ, εἰπὼν εἰς αὐτὴν νὰ περιμενῇ, ἐξῆλθεν. Ἐστάθη μόνη περὶ τὰ δέκα λεπτά, καθ' ὃν καιρὸν, ὡς μὲ εἶπε πολλάκις μετέπειτα, παρ' ὀλίγον νὰ λειποθυμήσῃ. Ἐπὶ τέλους, ἠκούσθη βῆμα εἰς τὸν προσεχῆ θάλαμον· ἡ θύρα ἤνοιξε, καὶ ὁ αὐτοκρά-

τωρ εἰσῆλθεν. Ἡ Λουίζα, ἅμα τὸν εἶδεν, αὐτομάτως πῶς ἐγονυπέτησε, καὶ, ἀδυνατοῦσα νὰ εὕρῃ λέξεις, συνέδεσε τὰς χεῖράς τῆς ἐν ἀφῶν ἱεσίᾳ.

«Ἀνάστα!» εἶπε φιλοφρόνως ὁ αὐτοκράτωρ, πλησιάζων πρὸς αὐτήν. «Ἦδη μ' ἐλάλησαν περὶ τοῦ αἰτήματός σου. Θέλεις ἄδειαν νὰ ἐνωθῇς μετὰ ἐξορίστου;»

«Ναί, μεγαλειότατε, ἂν ᾔῃαι δυνατόν ν' ἀξιωθῶ τοιαύτης χάριτος.»

«Δὲν εἶσαι οὔτε ἡ ἀδελφὴ, οὔτε ἡ σύζυγος αὐτοῦ, νομίζω;»

«Εἶμαι ἡ φίλη σου, μεγαλειότατε,» ἀπεκρίθη ἡ θλίβη Λουίζα, ἐρυθριῶσα· «πρέπει δὲ νὰ ἔχῃ μεγάλην ἀνάγκην φιλικῆς περιποιήσεως.»

«Ἐξεύρεις ὅτι κατεδικάσθη νὰ μὲνῃ διὰ βίου ἐξορίστος εἰς χώραν, ὅπου μολὶς ὑπάρχει τετράμηνον ἔαρ, τὸ δ' ἐπίλοιπον τοῦ ἐνιαυτοῦ εἶναι φοβερὸς χειμὼν;»

«Τὸ ἐξεύρω, μεγαλειότατε.»

«Ἐξεύρεις καὶ ὅτι δὲν ἔχει οὔτε βαθμὸν, οὔτε περιουσίαν, οὔτε τίτλον,--ὅτι εἶναι πτωχότερος τοῦ πτωχοτάτου ἐπαίτου τῆς Περουπόλεως;»

«Μάλιστα, μεγαλειότατε.»

«Ἔχεις ἀναμφιβόλως περιουσίαν τινὰ, πόρους ἰδίους σου;»

«Φεῦ! μεγαλειότατε· δὲν ἔχω τίποτε! Χθὲς εἶχον τριάκοντα χιλιάδας ρούβλια, συναχθέντα ἐκ τῆς πωλῆσεως ὅλης τῆς ἰδιοκτησίας μου, ἀλλὰ καὶ τὴν μικρὰν ταύτην ποσότητα μοῦ ἔκλεψαν.»

«Τὸ γνωρίζω· διὰ πλαστοῦ γράμματος. Ἦτο μάλλον ἡ κλοπὴ, ἢ τὸν ἱεροσυλία· καὶ ἂν ποτε φωραθῇ ὁ πράξας αὐτὴν, θέλει τιμωρηθῇ ὡς ἐὰν εἶχε συντρίψει κιβώτιον ἐλεημοσύνης ἐν ἐκκλησίᾳ. Ἀλλ' εἶναι τρόπος νὰ ἀναπληρώσῃς τὴν ζημίαν σου.»

«Πῶς, μεγαλειότατε;»

«Εἰδοποίησον τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ περὶ τῆς συμφορᾶς σου. Εἶναι πλούσιοι, καὶ θέλουν σὲ βοηθήσει.»

«Εὐχαριστῶ τὴν Ὑμέτεραν Μεγαλειότητα· ἀλλὰ δὲν θέλω βοηθίαν εἰμὴ παρὰ τοῦ Θεοῦ.»

«Ἀλλὰ χωρὶς χρημάτων πῶς νὰ δοιοπορήσῃς; Δὲν ἔχεις φίλους νὰ σὲ βοηθήσωσι;»

«Μὴ με κατακρίνετε, μεγαλειότατε· ἀλλὰ δὲν καταδέχομαι νὰ δανεισθῶ ὅσα ἀδύνατον ἤθελεν εἶσθαι νὰ ἐπιστρέψω. Σκοπεῖω νὰ πωλήσω τὰ μικρὰ λείψανα τῆς περιουσίας μου, καὶ οὕτω θέλω συναῖε δύο ἢ τρεῖς χιλιάδας ρούβλια.»

«Αὐτὰ μολὶς ἀρκοῦσι διὰ τὸ τεταρτημόριον τῆς ὁδοῦ. Γνωρίζεις τὴν ἀπόστασιν ἀπ' ἐδῶ εἰς Τοβόλσκ, θλίβη μου κόρη;»

«Μάλιστα, μεγαλειότατε· περὶ τὰς ὀκτακοσίας Γαλλικὰς λεύγας.»

«Καὶ πῶς θέλεις περάσει τὰς πεντακοσίας ἢ ἑξακοσίας λεύγας, αἵτινες θέλουσι μείναι ἀκόμῃ ἀφοῦ δαπανηθῇ τὸ τελευταῖόν σου ρούβλιον;»

«Εὐρίσκονται πόλεις ἐπὶ τοῦ δρόμου, μεγαλειότατε. Ὅταν φθάσω εἰς πόλιν τινὰ, θέλω ἐργάζεσθαι ἕως ν' ἀποκτήσω ἱκανὰ χρήματα πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς δοιοπορίας μου μέχρι τῆς προσεχοῦς πόλεως.»

«Οὕτω ἐμπορεῖς νὰ ὑπάγῃς ἕως εἰς τὴν Πέρμαν,» ἀπήντησεν ὁ αὐτοκράτωρ· «ἀλλὰ μετέπειτα ἔχεις τὰ Οὐράλια ὄρη, καὶ τελιόνει ἡ Εὐρώπη. Ἐκεῖθεν ὀλίγας μόνον σποράδην κώμας θέλεις ἀπαντήσῃς μικρὰν ἀπ' ἀλλήλων· ξενοδοχεῖα δὲν ὑπάρχουσιν ἐπὶ τοῦ δρόμου, ἀλλὰ μεγάλοι ποταμοὶ ἄνευ γεφυρῶν ἢ πορθμείων, τοὺς ὁποίους περνῶσι διὰ κινδυνωδῶν ῥηχῶν, ὅθεν πολλάκις παρσύρονται ἄνθρωποι καὶ ἵπποι.»

«Μεγαλειότατε, ὅταν φθάσω εἰς τοὺς ποταμοὺς, θέλουν εἶσθαι

παγωμένοι· διότι μανθάνω ὅτι εἰς τὰς χώρας ἐκεῖνας ὁ χειμὼν ἀρχίζει πολὺ πλεον ἐνωρίς παρὰ εἰς τὴν Πητρούπολιν.»

«Τί! ἐξεφώνησεν ὁ αὐτοκράτωρ, ἐκπεπληγμένος· «σκοπεύεις νὰ κινήσης τώρα—νὰ ἐκτελέσης τοιαύτην ὁδοιπορίαν τὸν χειμῶνα;»

«Τὸν χειμῶνα πρέπει νὰ ᾖ μᾶλλον ἀνυπόφορος ἢ μοναξία του.»

«Ἀδύνατον! Τοιαύτη ἐπιχείρησις ἤθελεν εἶσθαι μανιώδης.»

«Ἀδύνατον, ἐὰν οὕτω εὐδοκῇ ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης. Ποῖος δύναται ν' ἀπειθήσῃ εἰς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα;»

«Ἐγὼ δὲν σ' ἐμποδίζω· ἀλλὰ βεβαίως τὸ ἴδιόν σου λογικὸν καὶ αἱ τρομεραὶ δυσκολαὶ πρέπει νὰ σ' ἐμποδίσωσι.»

«Μεγαλειότατε! αὐριον θέλω κινήσει.»

«Ἀλλ' ἐὰν χαθῇς ἐπὶ τοῦ δρόμου;»

«Ἐὰν ἐγὼ χαθῶ, μεγαλειότατε, ἐκεῖνος δὲν χάνει τίποτε· διότι οὔτε μήτηρ, οὔτε θυγάτηρ, οὔτε ἀδελφή του εἶμαι, ἀλλὰ μόνον ἑταῖρα του—τουτέστι γυνή, ἥτις οὐδὲν ἀπολαμβάνει δικαίωμα ἐν τῇ κοινωνίᾳ, καὶ ἥτις πρέπει νὰ στοχάζεται καλὸν τοῦτον ἐαυτήν, ἐὰν ὁ κόσμος τὴν θεωρῇ μόνον μετ' ἀδιαφορίας. Ἄλλ' ἐὰν δυνήσῃ ποτε νὰ φθάσῃ ἐκεῖ, θέλω εἶσθαι τὸ πᾶν εἰς αὐτὸν—μήτηρ, ἀδελφή, οἰκογένεια, καὶ φίλοι. Θέλωμεν εἶσθαι δύο νὰ υποφέρωμεν ἀντὶ ἐνός, καὶ θέλουσι μετριάσθῃ τὰ δεινὰ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἐξορίας. Βλέπετε, μεγαλειότατε, ὅτι ἀνάγκη πᾶσα νὰ ὑπάγῃ, καὶ μάλιστα μίαν ὥραν ἀρχήτερα.»

«Ἐχεις δίκαιον, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ, ἐνατενίζων εἰς αὐτήν, καὶ πλεον δὲν ἐναντιοῦμαι εἰς τὴν ἀναχώρησίν σου.»

Ἐσήμανε κωδωνιὸν τι, καὶ ὑπασπιστὴς ἐπαρουσιάσθη.

«Παρευρίσκεται ὁ Δέκαρχος Ἰβανός;»

«Περιμένει τὰς διαταγὰς τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος.»

«Νὰ εἰσελθῇ.»

Ὁ ὑπασπιστὴς προσκυνήσας ἐξῆλθε. Μετὰ δύο λεπτὰ ἤνοιξε πάλιν ἡ θύρα, καὶ ὁ Δέκαρχος Ἰβανὸς ἐμβῆκεν εἰς τὸν θάλαμον· ἔπειτα ἐστάθη, ὀρθίως καὶ ἀκίνητος, ἔχων τὴν μίαν χεῖρα ἐπὶ τῆς βραχίονος τοῦ ἐπανωφερέματός του, τὴν δὲ ἄλλην ἐπὶ τοῦ στήθους.

«Πλησίαν», εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ, αὐστηρῶς τόνῳ.

Ὁ Δέκαρχος ἐπροχώρησε τέσσαρα βήματα, καὶ πάλιν ὡπιοδρόμησεν εἰς τὴν προτέραν θέσιν του.

«Πλησιέστερον!»

Ἄλλα τέσσαρα βήματα ἔφεραν τὸν Ἰβανὸν εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ αὐτοκράτορος.

«Σὺ εἶσαι ὁ Δέκαρχος Ἰβανός;»

«Μάλιστα, μεγαλειότατε.»

«Σὺ ἐπεστάτης τὴν ἑκτὴν μοῖραν τῶν δεσμίων;»

«Μάλιστα, μεγαλειότατε.»

«Εἶχες διαταγὰς νὰ μὴ ἀφήσης τοὺς δεσμίους νὰ συκοινω- νήσωσι μεθ' οἰονδήποτε;»

Τὴν φορὰν ταύτην ὡς νὰ περιπλέχθη ἡ γλῶσσα τοῦ δεκαρχοῦ, καὶ ἐπρόφερε τὴν κατάφασιν ὅχι τόσον σταθερῶς τόνῳ.

«Ὁ Κόμης Ἀλέξιος Β— ἦτον εἰς ἐκ τῶν ὑπὸ σέ δεσμίων, καὶ ἐναντίον τῶν διαταγῶν σου ἀφῆκας αὐτὸν νὰ λάβῃ δύο συνεντεύξεις μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν του. Ἐγνώριζες εἰς ποίαν ποινὴν ἐκινδύνευες νὰ υποπέσης διὰ τοιαύτης πράξεως;»

Ὁ Ἰβανὸς ὠχρίασε, καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστηριχθῇ εἰς τὴν τράπεζαν.

«Συγγνώμην, μεγαλειότατε!» εἶπε βαθύως ἀναστενάζας.

Ἡ Λουίζα ἔμελλε νὰ λαλήσῃ, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ τὴν χεῖρα κινήσας ἐμπόδισεν αὐτήν. Μετὰ στιγμιαίαν δὲ σιωπὴν—

«Σὲ συγχωρῶ», εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ.

Ὁ στρατιωτὴς ἀνέστανεν. Ἡ Λουίζα ἔχυσε δάκρυον χαρᾶς.

«Ποῦ ἀφῆκας τὸν Κόμητα Β—;»

«Εἰς τὸ Κόσλοβον, μεγαλειότατε.»

«Πάλιν νὰ κινήσης, καὶ νὰ συνοδεύσης ἕως ἐκεῖ τὴν κυρίαν ταύτην.»

«ὦ, μεγαλειότατε!» ἀνέκραξεν ἡ Λουίζα, ἥτις ἤρχισε νὰ καταλαμβάνει τὴν πλαστὴν αὐστηρότητα τοῦ κυριάρχου.

«Νὰ τὴν ὑπακούης καθ' ὅλα, ἐφ' ὅσον ἡ ἀσφαλεία της συγχωρεῖ, καὶ ἐνθυμῶ ὅτι διὰ τὴν ζωὴν αὐτῆς θέλει εἶσθαι υπεύθυνος ἡ κεφαλὴ σου· ἐὰν δὲ, ὅταν ἐπιστρέψῃς, μοὶ φέρῃς παρ' αὐτῆς ἐπιστολὴν διαλαμβάνουσαν ὅτι εὐχαριστήθῃ μετὰ τὴν διαγωγὴν σου, θέλω σὲ κάμει πεντηκόνταρχον.»

«Εὐχαριστῶ, πάτερ», εἶπεν ὁ Ἰβανός, λησμονῶν μίαν στιγμὴν τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ τραχύτητα, καὶ γονυπετῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν χεῖρά του νὰ τὴν ἀσπασθῇ, ὡς συνειθίζει καὶ πρὸς τοὺς εὐτελεστάτους τῶν ὑπηκόων του. Ἡ Λουίζα ἔμελλε νὰ πῆσῃ εἰς τοὺς πόδας του, καὶ νὰ ἀσπασθῇ τὴν ἄλλην χεῖρα, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ τὴν ἐμπόδισε.

«Εἶσαι τῶν ἐν εὐκαρίῃς καὶ ἀξιοθαύμαστος γυνή, εἶπεν· ἔπραξα δι' ἐσὲ πᾶν ὅτι δύναμαι. Ὁ Θεὸς νὰ σ' εὐλογήσῃ καὶ νὰ σὲ προστατεύῃ.»

«ὦ, μεγαλειότατε! ἐξεφώνησεν ἡ Λουίζα· πῶς δύναμαι νὰ δεῖξω τὴν εὐγνωμοσύνην μου!»

«Ὅταν προσεύχησαι ὑπὲρ τοῦ τέκνου σου, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ, προσεύχου καὶ ὑπὲρ τοῦ ἰδιοῦ μου.» Καὶ κυματίσας εὐμενῶς τὴν χεῖρά του, ἐξῆλθε τοῦ θαλάμου.

Ἐπανελθοῦσα οἶκαδε ἡ Λουίζα, εὗρε μικρὸν φάκελλον σταλθέντα παρὰ τῆς αὐτοκρατορίας ἐν τῇ διαστήματι τῆς ἀπουσίας της, καὶ περιέχοντα τριάκοντα χιλιάδας ρούβλια.

Εἶχε συμφωνηθῇ μεταξύ μας νὰ συνοδεύσω τὴν Λουίζαν μέχρι τῆς Μόσχας, πόλεως, ἣν ἐπεθύμουν νὰ ἴδω· ἀπ' ἐκεῖ δὲ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ὁδοιπορίαν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἰβανοῦ. Τὴν ἐπαύριον τῆς μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος συνεντεύξεως, μᾶς ἔφερεν ὁ Ἰβανὸς ἄμαζαν τόσον δυνατὴν καὶ κομψήν, ὥστε μεγάλως ἐθαύμαζον, ἕως οὗ παρατήρησα ἐπὶ μίᾳ τῶν κογγῶν αὐτῆς σημεῖά τινα τῶν αὐτοκρατορικῶν ἱποστασιῶν. Ἦτον ἄριστον ὁδοιπορικὸν ὄχημα, μετὰ διφθέραν (γούναν) κατεσκευασμένον ἔσθθεν. Ἐκράτει δὲ καὶ διαταγὴν ὁ Ἰβανός, δυνάμει τῆς ὁποίας ἤθελον μᾶς χορηγεῖσθαι ἵππου κατ' ὅλον τὸν δρόμον, δαπάνη τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ Λουίζα ἐμβῆκεν εἰς τὴν ἄμαζαν μετὰ τοῦ βρέφους εἰς τὰς ἀγκάλας της· ἐγὼ ἐκάθισα πλησίον αὐτῆς· ὁ Ἰβανὸς ἐπῆδησεν εἰς τὴν ἑξῶθεν ἑδραν, καὶ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ὠδεύομεν πρὸς τὴν Μόσχαν.

Ἡ Κόμησσα καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς ὑπεδέχθησαν μετὰ ἀνοικτὰς ἀγκάλας τὴν Λουίζαν. Ἐνεκα τῆς βαθείας καὶ καθαρᾶς ἀγάπης της παρέβλεπον καὶ ἐλησμονοῦν τὸ εἶδος τῶν μετὰ τοῦ Ἀλεξίου σχέσεων της. Θάλαμον τῆς εἶχον ἤδη ἡτοιμασμένον· καίτοι δὲ μεγάλως ἐπιθυμοῦσαι ν' ἀπολάβῃ ὁ υἱὸς καὶ ἀδελφὸς των συντροφίαν καὶ παραμυθίαν εἰς τὴν ἐξορίαν του, τὴν παρεκάλουν ὅμως νὰ διαχειρῇ ἐν Μόσχᾳ, μᾶλλον ἢ νὰ κινδυνεύσῃ διὰ τόσον μακρινῆς ὁδοιπορίας· κατὰ τὴν προσεγγίζουσαν κακὴν ὥραν τοῦ ἐνι-αυτοῦ. Ἀλλ' ἡ Λουίζα ἦτον ἄκαμπτος. Δύο ἡμέρας μόνον συγκατένευσε νὰ μείνῃ. Ἠναγκάσθη ὅμως ν' ἀφήσῃ τὸ τέκνον της ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς μάμμης του, καθότι ἤθελεν εἶσθαι μανία νὰ πράξῃ ἄλλως πως.

Καὶ εἰς ἐμὲ εἶχε προσφερθῇ δωμάτιον ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Κομητήσης, ἀλλ' ἐπρωτίμην νὰ καταλύσω εἰς πανδοχεῖον, ὥστε ἀκωλύτως νὰ δαπανῶ τὸν καιρὸν μου ἐπισκεπτόμενος τὰ ἐν Μόσχᾳ ἁγιο-περίεργα. Πρὸς τὸ δειλινὸν τῆς δευτέρας ἡμέρας ὑπῆγα εἰς τῆς

Κομήσης. Ἐπρὸς πᾶσιν δὲ καὶ πάλιν αἱ κυρίαὶ νὰ καταπείσῃσι τὴν Λουίζαν νὰ ἀναβάλῃ εἰς ἀρμολιότερον καιρὸν τὴν ὁδοιπορίαν της. Ἀλλ' οὔτε λόγοι οὔτε δεήσεις τὴν ἐκίνουν· ἦτον ἀποφασισμένη νὰ ἀναχωρήσῃ τὴν ἐπαύριον. Ὅθεν μ' ἐπροσκάλεσαν αἱ κυρίαὶ νὰ προγευματίσωμεν ὁμοῦ, καὶ νὰ παρευρεθῶμεν εἰς τὴν ἀναχώρησιν.

Πρὸ τινων ἡμερῶν διεννοῦμην τι, τὸ ὅποιον ἤδη ἀπεφάσισα νὰ ἐκτελέσω. Ἐσηκώθην ἑνωρὶς τὴν ἐπιούσαν, καὶ ἠγόρασα διφθέρειον ἐπανωφόρεμα καὶ πῖλον, χονδρὰ διφθερωμένα ὑποδήματα, μίαν καρabiν, καὶ ἑν ζεύγος ἐπιστολίων--ἀφοῦ δὲ παρέδωκα ὅλα ταῦτα εἰς τὸν Ἰβανὸν, καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ θέσῃ αὐτὰ ἐν τῇ ἀμαξῇ, ἐτάχυνα εἰς τῆς Κομήσης Β--.

Μετὰ τὸ πρόγευμα, ἡ ἀμαξα ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν. Ἡ Κομήσα καὶ αἱ θυγατέρες της ἐνηγκαλίσθησαν καὶ κατησπάσθησαν τὴν Λουίζαν. Ἦλθε καὶ πρὸς ἐμὲ, καὶ ἐξέτεινε τὴν χεῖρά της. Ἐκαμα κίνημα τι ὡς διὰ νὰ βοηθήσῃ αὐτὴν νὰ ἀναβῇ ἐπὶ τῆς ἀμαξῆς. «Τί!» εἶπεν ἐκτεπληγμένη, «δὲν μὲ ἀποχαιρετᾷς;»

«Διὰ τί;»

«Ἀναχωρῶ»

«Καὶ ἐγώ.»

«Καὶ σύ!»

«Μάλιστα. Ἐνθυμῆσαι τὸν Περσικὸν μῦθον--ὅτι τὸ λιθάριον μεταξὺ τῶν ῥόδων εὐρισκόμενον ἔλαβε μέρος τῆς εὐωδίας των.»

«Λοιπὸν;»

«Λοιπὸν, κυρία μου, ἔλαβον καὶ γὰρ μέρος τῆς ἰδικῆς σου ἀφοσιώσεως, καὶ θέλω ὑπάγει μετὰ σοῦ εἰς τὴν Τοβόλσκαν· ἀφοῦ δὲ σὲ παραδώσω ἀσφαλῆ καὶ σώαν εἰς τὸν Κόμητα, θέλω ἐπιστρέφει.»

Ἡ Λουίζα μ' ἐκύτταζεν ἀτκαρδαμυκτὶ. «Δὲν ἔχω κἀνὲν δικαίωμα, εἶπε, νὰ σ' ἐμποδίσω ἀπὸ καλὴν πρᾶξιν--ἐλθέ.»

Ἡ Κομήσα καὶ αἱ θυγατέρες της ἐδάκρυον. «Τὸ τέκνον μου! τὸ τέκνον μου!» ἀνέκραξεν ἡ Λουίζα, ἥτις μέχρι τῆς παρουσίας σιγῆς εἶχε διαμείνει σταθερά· ἀλλὰ περιεχύθη ἀπὸ δάκρυα, ἐνῶν τελευταίαν φορὰν ἐνηγκαλίζετο τὸ βρέφος της.

«Σᾶς ἀφίνομεν ὑγεῖαν! σᾶς ἀφίνομεν ὑγεῖαν!» Ἡ μάλιστα ἐκρότησεν--οἱ τροχοὶ ἔτριξαν--οἱ ἵπποι ἐβάδιζον ταχέως--καὶ ἤμεθα ἤδη ἐπὶ τοῦ εἰς Σιβηρίαν δρόμου. Ἡμέραν καὶ νύκτα ὁδοιποροῦμεν· ἀφήκαμεν ὀπίσω τὰς πόλεις Ποκρόβ, Βλαδιμίρ, Νίζνι--Νοβογρόδ, Κασάν. «Ταχύτερον! ταχύτερον!» ἔκραζεν ὁ Ἰβανὸς πρὸς ἕκαστον νέον ἡμεροδρόμον, προθυμούμενος, εἰ δυνατὸν, νὰ περάσωμεν τὰ Ουράλια ὄρη πρὶν χιονίσθῃ. Τὰς μεταξὺ Μόσχας καὶ Πέρμης ἀχναεῖς πεδιάδας διέβημεν μετὰ τρομερᾶς ταχύτητος. Ἀλλ' ὅτ' ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἡ Λουίζα ἦτον ἀπηυδισμένη τοσοῦτον, ὥστε εἶπα εἰς τὸν Ἰβανὸν ὅτι πρέπει νὰ σταθῶμεν μίαν νύκτα. Ἐδίστασεν ὀλίγον, ἔπειτα, κυττάζας τὸν οὐρανόν, ὅστις ἦτο μαῦρος καὶ κατηφής, «Καλήτερον, εἶπε, νὰ μείνωμεν μετ' οὐ πολλὸ θέλει χιονίσθῃ, καὶ προτιμῶ νὰ χιονίσθῃ πρὶν ἀρχίσωμεν παρ' ἐνῶ ἐκτελοῦμεν τὴν ὁδοιπορίαν μας.» Ἡ πρόβρῃσίς του ἀπέβη ἀληθής· τὴν ἐπαύριον ἡ χιών ἦτον ἕνα πῆγυν βαθεῖα εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Πέρμης.

Ὁ Ἰβανὸς ἐπεθύμει τώρα νὰ καθίσθῃ ἕως νὰ γένῃ τὸ ψυχρὸν ὁρμύτερον, ὥστε νὰ σκληρυνθῇ ἡ χιών, καὶ νὰ παγώσωσιν οἱ ποταμοί. Ἀλλ' ἅπαντες οἱ λόγοι του ἔπεισαν τὴν Λουίζαν νὰ περιμείνῃ δύο μόνον ἡμέρας. Κατὰ τὴν τρίτην πρωΐαν ἐκινήσαμεν, ἀφήσαντες τὴν καλὴν ἀμαξάν, καὶ εἰσελθόντες εἰς μικρόν τι ὄχημα ἀνευ ἐλατηρίων.

Προβαίνοντες εὐρίσκουμεν τὸ ψυχρὸν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπισθητόν, καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ουράλιων ἠΰξησεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐκρίναμεν εὐλογον ἀντὶ τῶν τροχῶν μας νὰ μετα-

χειρισθῶμεν ἑλκθρον. Πρὸς ἐκτέλεσιν δὲ τῆς μεταβολῆς ταύτης, ἐστάθημεν εἰς ἀθλίαν τινὰ κόμην, συνισταμένην ἐξ εἰκοσι περίπου καλυθῶν, καὶ εἰσῆλθόμεν εἰς πενιχρότατον οἶκημα, χρησιμεῖον καὶ ὡς ταχυδρομεῖον καὶ ὡς τὸ μόνον ξενοδοχεῖον τοῦ χωρίου. Ὅκτὼ ἢ ἑννέα ἄνθρωποι, ἀγωνιάται τὸ ἐπάγγελμα, ἦσαν συσσωρευμένοι πῆρξ μεγάλῃς τινὸς πυρκαϊᾶς, ἀναμμένης ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ δωματίου, ὃ δὲ καπνὸς αὐτῆς ἐξήρχετο δι' ὀπῆς ἐν τῇ στέγῃ. Ὀλίγον μᾶς ἐκύτταζαν εἰσερχομένους· ἀλλ' ὅτε ἀφήρεσα τὸ ἐπανωφόρεμα, ἡ στολὴ μου ἔκαμεν αὐτοὺς νὰ παραχωρήσωσιν εἰς ἡμᾶς τὸν καλῆτερον τόπον. Ἐρωτήματα τινα περὶ δειπνον ἔκαμαν τὸν πανδοχέα νὰ μὲ χάσκη ἐξεστῆκως, μοὶ προσέφερε δὲ σκληρόν τι μαῦρον ψωμίον ὡς τὸ μόνον βρώσιμον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Ὁ Ἰβανὸς ὅμως ἐπρομηθεύθη ζευγάριον ὀρνίθων, αἵτινες εἰς βραχύτατον διάστημα ἐμαδίσθησαν, καὶ ἡ μὲν ἐξ αὐτῶν ἐβρίφθη εἰς βράζον ὕδωρ, ἡ δ' ἄλλη ἐκρεμάσθη κατέμ-προσθεν τῆς φλογός. Μετὰ τὸ δειπνον, τυλιχθέντες εἰς τὰς διφθέρας μας, ἐπληγάσαμεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, διότι φυσικὰ εἰς τὸν τόπον τοιοῦτον κλίνει δὲν εὐρίσκοντο.

Πρὶν χαράξῃ, ἐξύπνησα, καὶ εὐρίκῃ τὸν Ἰβανὸν καὶ τοὺς ἀγωνιάτας ἤδη ἐπὶ ποδῶν, καὶ συμβουλευομένους ἂν ἔπρεπε νὰ ἐξακολουθώσωμεν τὴν ὁδοιπορίαν μας. Τὸ ζήτημα ἐλύθη καταφατικῶς· οἱ ἀμυγδαλῆται ἐτάχυναν νὰ βάλωσι τὰ λέπαινα (χάμουρα) τῶν ἵππων των, ἐγὼ δὲ ὑπῆγα νὰ θεωρήσῃ τὸ ἀμείζιον μας εἰς τοῦ σιδηρουργοῦ, ὅστις εἶχεν ἤδη ἀφαιρέσει τοὺς τροχούς, καὶ βάλειν αὐτῶν τὸ ἑλκθρον. Ὁ Ἰβανὸς ἐν τῷ μεταξὺ ἐζήτηε τρόφιμα, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψε μὲ ἑν χειρομῆριον, μὲ ἄρτον μετρίας ποιότητος, καὶ μὲ πέντε ἢ ἑξ βωκάλια ἐρυθροῦ τίνος ρακίου, κατεσκευασμένου, νομίζω, ἀπὸ τοῦ φλοιοῦ τῆς σημύδας.

Ἐπὶ τέλους, τὰ πάντα ἡτοιμάσθησαν, καὶ ἐκινήσαμεν, τοῦ ἐλκθροῦ ἡμῶν προηγουμένου, ἐπομένον δὲ τῶν ἀμαξίων τῶν ἀγωνιατῶν. Οἱ νέοι μας σύντροφοι, κατὰ συνήθειαν παλαιόθεν ὑπάρχουσιν μεταξὺ των, εἶχον ἐκλέξειν ἕνα ὡς ἀρχηγόν, ὅστις διὰ τῆς πείρας καὶ φρονήσεώς του νὰ διευθύνῃ τὰ κινήματα τῆς συνοδικῆς, καὶ ὅστις καθ' ὅλα καὶ νὰ διατάττῃ καὶ νὰ ὑπακούηται. Ὁ ἐκλεγθεὶς κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἐκαλεῖτο Γεώργιος, ἀνὴρ, ὅστις ἐφάνετο μὲν πενητηκοντούτης, ἦτο δὲ, ὡς μετ' ἐκ-πλήξεως ἔμαθον, ἐβδομηκοντούτης καὶ ἐπέκεινα. Ἦτον εὐρωστος, ἰσχυρὸς, μέλινας διαπεραστικούς ἔχων ὀφθαλμούς, σκιαζομένους ὑπὸ δακτυλίων ὀφρύων. Ὁ ἱματισμὸς του συνίστατο ἐκ μαλλίνου χιτῶνος καὶ βραχιῶν, διφθερίνου πῖλου, καὶ προβίας--ταύτης τὸ μαλλωτὸν μέρος ἦτον ἐστραμμένον ἐντός. Ἐκ τῆς περὶ τὴν ὄσφιν αὐτοῦ δερματίνης ζώνης ἐκρέμαντο δύο ἢ τρία πέταλα, μεταλλίνη περόνη καὶ κουτάλιον, μακρὰ τις μάχαιρα, μικρὸν σκέπκρον, καὶ εἶδος σάκκου, ἐν ᾧ εἶχε σύριγγα, καπνόν, χάλκιν, γάλυθα, καρφία, χρήματα, καὶ ἄλλα διάφορα πράγματα ὠφέλιμα ἢ ἀναγκαῖα εἰς τὰ ταξείδια του. Ὁ ἱματισμὸς καὶ τὰ ἐφόδια τῶν ἐπιλοπίων ἀγωνιατῶν ἦσαν σχεδὸν τὰ αὐτὰ.

Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν δὲν συνέβη τίποτε αξιοσημείωτον· ἡ πορεία ἡμῶν ἦτο βραδεῖα καὶ κινδυνώδης, ἐπειδὴ πᾶν ἔχνος τοῦ δρόμου εἶχεν ἐξελειφθῇ, καὶ ἤμεθα ὑπόχροισι νὰ στελλώμεν ἀνθρώπους ἔμπροσθεν, οἵτινες μὲ μακρὰ κοντάρια νὰ μετρῶσι τὸ βάθος τῆς χιόνος. Πρὸς τὸ ἐσπέραις ὅμως ἐφθάσαμεν ἀσφαλῆς εἰς ἐπίπεδόν τι μέρος, ὑπὸ τινος πεύκας. Ἐνταῦθα κατεσκηνώσαμεν. Ἐκόψαμεν κλάδους, καὶ ἀνηγείραμεν εἶδος καλύβης· διὰ τῆς βοηθείας δὲ μεγίστων πυρκαϊῶν, παρήλθεν ἡ νύξ ἀναπαυτικώτερον παρ' ὅσον ἤδυνάτο τις νὰ ἐλπίσῃ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς δροῦς, καὶ ἐν τῷ μέσῳ βαθυτάτης χιόνος.

Περὶ τὰ χαράγματα ἐκινήσαμεν πάλιν. Τὰ δεινὰ μας ἠΰξ-

νον, ὅσον ἀνεβαίνομεν εἰς τὸ ὄρις· παμμεγέθεις στοῖβαι χιόνος ἔκειντο κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν, καὶ πολλὰκις εἶχονεν νὰ ἐκβάλωμεν ἀνθρώπον τινα τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς μας ἀπὸ τρύπαν ἢ χάσμα τι, εἰς ὃ εἶχε πέσει. Δὲν ὑπεφέραμεν ὅμως σημαντικὴν τινα βλάβην, καὶ ἐλάθομεν ἐπὶ τέλους τὴν εὐχαρίστησιν ν' ἀρχίσωμεν νὰ καταβαίνομεν. Εἶχονεν ἤδη περάσει τὸ ὕψιστον μέρος τοῦ δρόμου.

Ἀφοῦ τρεῖς ὥρας ἤδη κατεβαίνομεν, φερόμενοι ἐλικοειδῶς ἐν τῷ μέσῳ βράχων καὶ κρημνῶν, κατέπληξεν ἡμᾶς αἴφνης τρανὸν τριζύμιον, καὶ κατόπιν αὐτοῦ θόρυβος ὁμοιος μὲ κράτον βροντῆς, ὅστις πολλαχόθεν ἀντήχησε. Συγχρόνως ἐπέρασεν ἐγγύθεν ἡμῶν εἶδος ἀνεμοστροβίλου, καὶ νέφος χιόνος ἡμαύρωσε τὸν ἀέρα. «Χιονοβόραγιά!» ἐκράξεν ὁ Γεώργιος, ἀναγκαιτίζας τὸν ἵππον του. «Ὅλοι ἐστάθημεν. Μετὰ μίαν στιγμὴν ὁ θόρυβος ἔπαυσε, ὁ ἀὴρ ἐγαλήνισε, καὶ ὁ σωρὸς τῆς χιόνος ἐξηκολούθει τὴν κατηφορικὴν πορείαν του, συντρίψας, ἐνῷ κατεφέρετο, δύο γιγαντιαίους πεύκας, ὡς πεντακοσίους πόδας κάτωθεν ἡμῶν. Οἱ ἀμαξήλαται ἀνεβόησαν ὑπὸ τῆς χαρᾶς, καὶ δικαίως· ἐπειδὴ καὶ ὀλίγον τι μόνον ἔαν ἡμεῖθα μᾶλλον προχωρημένοι, ἠθέλομεν ταφῇ ὑπὸ χιονοῦ πλάκα.

Δὲν ἦτον ὅμως ἐξ ὀλοκλήρου ἀβλαβῆς πρὸς ἡμᾶς ἡ χιονοβόραγιά· διότι, φθάσαντες εἰς τὸ μέρος τοῦ δρόμου ὅθεν εἶχε περάσει ἡ χιών, εὐρήκαμεν αὐτὸ πεφραγμένον ὑπὸ σωροῦ χιόνος τριακοντα ποδῶν τὸ πάχος, καὶ πολλὰ ὕψηλόν. «Ὡρας τινὰς ἐπρεπε νὰ συνερχασθῶμεν ὅλοι, πρὸς ἀνοίξιν τοῦ δρόμου· ἀλλὰ κακῇ τύχῃ ἦτον ἤδη βραδύ, καὶ ἠναγκάσθημεν νὰ περιμεινώμεν ἐκεῖ μέχρι τῆς πρωίας.

Ξύλα δὲν ὑπῆρχον οὔτε διὰ καλύψην, οὔτε διὰ πυρκαϊάν. Ἡ ἔλλειψις δὲ ταύτης ἦτο μέγα δυστύχημα· διότι, οὐ μόνον τὸ ψύχος ἔκαμνεν αὐτὴν ἀναγκαιοτάτην, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν εἶχονεν κυριωτέραν ὑπεράσπισιν κατὰ τῶν λύκων. Πράττοντες τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τοιαύτας δεινὰς περιστάσεις, ἐστῆσαμεν τὰς ἀμάξας ἐν εἰδεί ἡμικυκλίου, αἱ δύο ἄκραι τοῦ ὑποίου ἐπεστηρίζοντο εἰς τὸν ὀπισθεν ἡμῶν τοῖχον τῆς χιόνος, καὶ ἐντὸς τοῦ ὠχυρωμένου τούτου περιβόλου ἐθέσαμεν τοὺς ἵππους καὶ τὸ ἐλκνηθρὸν μας. Μόλις δὲ διετάξμεν ταῦτα, καὶ κατενώκτισε.

Πῦρ μὴ ἔχοντες, ἐδειπνήσαμεν ἀπὸ ξηρὸν ἄρτον, ἐγὼ τε καὶ ἡ Λουίζα. Οἱ ἀγωνιάται ὅμως κατέφαγον μετὰ πολλῆς ὀρέξεως ἐκ τῶν ὠμῶν κρεάτων ἄρτου τινός, φονευθείσης ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐκείνην τὴν πρωίαν.

Ἐνῷ ἐλυπούμην διὰ τὴν ἔλλειψιν ὁποιοῦδήποτε φωτὸς πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῶν λύκων, ἐνθυμήθη αἴφνης ἡ Λουίζα ὅτι ὁ Ἰβανὸς εἶχε βάλει τοὺς φανούς τῆς ὁδοπορικῆς ἀμάξης μας εἰς τὸ παρὸν ὄχημα. Ζητήσας δ' εὐρήκα αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ἔδραν, μὲ παχὺ κηρίον ἔκαστον—θησαυρὸν τῶν εἰς τὰς περιστάσεις μας· διότι ἀδύνατον μὲν ἦτο εἶσθαι νὰ ἐκφοβίσωμεν τοὺς λύκους διὰ τοῦ φωτὸς τῶν δύο λαμπάδων, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἠθέλομεν βλέπειν αὐτοὺς ἐρχομένους, καὶ προετοιμαζεσθαι εἰς κατάλληλον ὑποδοχὴν. Ἐδέσμεν λοιπὸν τοὺς φανούς ἐπὶ τῆς κορυφῆς δύο κονταρίων σταθερῶς ἐμπεπηγμένων εἰς τὴν χιόνα, καὶ εἶδομεν εὐχαρίστως ὅτι ἐβρίπτον τὸ καθαρὸν ὠχρὸν φῶς των ὀγδοήκοντα σχεδὸν πῆγεις περίεξ τοῦ ἡμετέρου κατασκηνώματος.

«Ὅλοι ὁμοῦ ἡμεῖθα δέκα, ἐξ ὧν οἱ μὲν δύο ἴσταντο ἐπὶ τῶν ἀμαξίων ὡς σκοποὶ, οἱ δ' ἐπιλοιποὶ κατεγίνοντο νὰ διατρυπήσωσι τὸ ἀφεθὲν ἐκ τῆς χιονοβόραγιάς ἐμπόδιον. Ἡ χιών εἶχεν ἤδη παγώσει μικρὸν τι, ὥστε ἠδύνατο νὰ κάμωσι πέρασμα διὰ μέσου αὐτῆς. Ἐγὼ ἐπροτίμησα νὰ ἐργάζωμαι μᾶλλον παρὰ νὰ φυλάττω, διότι τὸ πρῶτον τοῦλάχιστον μ' ἐθέρμαινε. Τρεῖς ἢ τέσσαρες ὥρας

ἐμοχθοῦμεν ἀκαταπαύστως, καὶ ἡ ἐκ τῆς σημύδας βράχῃ μᾶς ἐγρησίμειυσεν ἤδη μεγάλως, ἐνισχύουσα καὶ ἐναθρύνουσα τοὺς ἐργάτας.

Περὶ τὰς ἑνδεκα τὴν νύκτα ἠκούσθη ὠρυγμός τῶσαν πλησίον μας, ὥστε ὅλοι διαμειβόμενοι ἐπαύσαμεν τὴν ἐργασίαν. Ἐνταυτῷ μᾶς ἐκάλεσεν ὁ γέρον Γεώργιος, τυχὼν τότε ἐπὶ τῆς σκοπιᾶς· καὶ, δραμόντες, ἐπηδήσαμεν ἐπὶ τῶν ἀμαξίων. Δώδεκα εὐμεγέθεις λύκοι περιεφέροντο ἔξωθεν τοῦ φαιδρῶ κύκλου τοῦ ῥιπτομένου ὑπὸ τῶν φανῶν μας· καὶ ἐδειλίων μὲν νὰ πλησιάσωσιν ἕνεκα τοῦ φωτὸς, ἀλλὰ κατὰ στιγμὴν ἐγίνοντο μᾶλλον τολμηροὶ, καὶ εὐκόλως ἐβλεπέ τις ὅτι δὲν ἤθελον ἀργήσει νὰ μᾶς προσβάλωσι.

Ἐκύτταξα τὸ ἐμπύρευμα τῆς καρβίνης καὶ τῶν ἐπιστολιῶν μου. Ὁ Ἰβανὸς ἦτον ὁμοιοτρόπως ὠπλισμένος· ἀλλ' οἱ ἀγωνιάται εἶχον μόνον τὰ κοντάρια, τὰ σκέπαρνα, καὶ τὰς μαχαίρας των. Μὲ τὰ ὅπλα ὅμως ταῦτα περιέμενον ἀφόβως τὴν προσβολήν.

Ἡμίσεια ὥρα παρῆλθεν εἰς τὴν μετέωρον ταύτην κατάστασιν, ἐνῷ οἱ λύκοι εἰσῆρχοντο μὲν κάποτε ἐν τῇ δύο βήματα ἐντὸς τοῦ κύκλου τοῦ φωτὸς, ἀλλὰ πάντοτε ὠπισθοδρόμουν πάλιν. Ἐπὶ τέλους, εἰς ἐξ αὐτῶν ἐπλησίασε τοσοῦτον, ὥστε ἠρώτησα τὸν Γεώργιον ἂν ἐσύμφερε νὰ πυροβολήσω.

«Ναί, ἀπεκρίθη, ἂν ἦσαι βέβαιος ὅτι θέλεις τὸν κτυπήσει.»

«Διὰ τί πρέπει νὰ ἦμαι βέβαιος;»

«Διότι, ἐὰν σκοποθῇ, οἱ σύντροφοί του θέλουσι τὸν φάγει· καὶ ἀφοῦ ἀπαξ γευθῶσιν αἷμα, ποῖος τοὺς πιάνει;»

«Δύσκολον μὲ φαίνεται ν' ἀποτύχω,» εἶπα εἰς τὸν Γεώργιον, καὶ πυροβολήσας, ἔκαμα τὸν λύκον νὰ πέσῃ ἐπὶ τῆς χιόνος ἐν ἀγωνίᾳ σπαρασσόμενος. Εὐθὺς ἐξ τῶν συντρόφων του ὀρμήσαντες ἤρπασαν καὶ μετέφεραν αὐτὸν εἰς τὸ σκότος.

Οἱ ὠρυγμοὶ ἠδῆσαν ἤδη, καὶ ἦτο δῆλον ὅτι ἐφθانون πλείοτε-ροὶ λύκοι. Τέλος, σιωπὴ στιγμιαία ἠκολούθησε.

«Ἀκούεις τοὺς ἵππους, εἶπεν ὁ Γεώργιος, πῶς χρεμετίζουν, καὶ κτυποῦν; Εἶναι σημεῖον εἰς ἡμᾶς νὰ ἐτοιμασθῶμεν.»

«Ἐστοχάζομην ὅτι ἀνεχώρησαν οἱ λύκοι, εἶπα ἐγὼ· δὲν ὠρύονται πλέον.»

«Ὅχι, ἐτελείωσαν τὴν εὐωχίαν των, καὶ ἐτοιμαζονται νὰ μᾶς προσβάλωσιν. Ἰδοὺ ἔρχονται!»

Καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁκτὼ ἢ δέκα λύκοι, οἵτινες εἰς τὸ ἀτελὲς τρέμον φῶς ἐφαίνοντο ἰσομεγέθεις μὲ δονούς, ὤρμησαν καθ' ἡμῶν, καὶ ἀντὶ νὰ περάσωσιν ὑπὸ τὰ ἀμάξια, ἐπήδησαν ἐπ' αὐτῶν. Κατὰ τύχην ὅμως οὐδεὶς προσέβηκε τὸ ἀμάξιον, ἐφ' οὗ ἐγὼ ἴσταμην.

Ἀλλ' ἐκ δεξιῶν μου τρεῖς λύκοι ἐζήτουν νὰ ἀναβῶσιν ἐπὶ τοῦ ὀρχήματος, ὃ ὑπερασπίζετο ὁ Γεώργιος· τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν ὁ ἀτρόμητος γέρον κατεπλήγωσε μὲ τὴν λόγχην του· τὸν ἄλλον ἀφῆκεν εἰς τὸν τόπον βολῆς τῆς καρβίνης μου· καὶ τὸ σκέπαρνον τοῦ Γεωργίου, ἡδὴ ὄν ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τοῦ τρίτου, μ' ἀφῆκεν ἐλευθερον νὰ στραφῶ πρὸς τ' ἀριστερά, εἰς τὸ ἀμάξιον, τὸ ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν ἑνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Γεωργίου. Ἐνταῦθα ἦσαν δύο λύκοι, ἐξ ὧν ὁ εἷς τρωθεῖς, ἀλλ' ὅχι καίριως, συνέτριβεν ἤδη τὸ κοντάριον μὲ τοὺς ὀδόντας του· ὁ δ' ἄλλος ἐπλησίαζε νὰ προσβάλῃ τὸν νέον, καθ' ἣν στιγμὴν πηδήσας ἐγὼ ἐκ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο ἀμάξιον ἐπυροβόλησα ἐν τῶν ἐπιστολιῶν μου εἰς τὸ ὠτίον τοῦ ζώου, καὶ τὸ ἐβρίψα νεκρὸν πλησίον τοῦ συντρόφου του, ὅστις ἐκυλίετο εἰς τὴν χιόνα, θλιβερόμενος νὰ ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν πληγὴν τὴν συνετριμμένην λόγχην.

Ἐν τούτοις ὁ Ἰβανὸς ἐμάχετο γενναίως, καὶ ἡ καρβίνα καὶ τὰ ἐπιστολιά του ἐσύρθησαν ὄχι ἀνενεργῆτως. Μετὰ μίαν στιγμὴν τέσσαρες λύκοι διεπέρασαν πάλιν τὸν κύκλον τοῦ φωτὸς, ἀλλ' ὅπι-

σθοδρομοῦντες· καὶ συγχρόνως, τρεῖς ἄλλοι, οἵτινες ἐφαίνοντο νακροὶ ἢ θανασίμως πληγωμένοι, σηκωθέντες ἠκολούθησαν τοὺς συντρόφους των, ἀφίνοντας ὀπισθεν αὐτῶν μεγάλας σειρὰς αἵματος. Τρία πτώματα ἔμειναν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

«Γεμίσατε πάλιν, καὶ μὴ ἀργοπορεῖτε, ἔκραζεν ὁ Γεώργιος· εὐθὺς θέλουν ἐπανέλθει.» Καὶ ὁ γέρον διεύθυνε τὸν δάκτυλόν του εἰς τὸ σκότος. Ἦκροάσθην, καὶ ἤκουσα μακρυνοὺς ὠρυγμοὺς ἀναποκρινομένων εἰς τοὺς πλησιέστερους. Τὰ μέχρι τοῦδε ἦσαν ἀπλὴ ἀψιμαχία· ἡ γενικὴ συμπλοκὴ ἤγγιζεν ἤδη.

«Ἰδέτε ὀπίσω σας,» ἐφώναξε τις· καὶ στραφεὶς εἶδον δύο πυρῶδεις ὀφθαλμοὺς, λάμποντας ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὀπισθεν ἡμῶν χιονώδους τοίχου. Πρὶν δὲ λάβω καιρὸν νὰ πυροβολήσω, ὁ λύκος ἐπήδησε, καὶ ἐπιπεσὼν εἰς ἓνα τῶν ἵππων ἐνέπηξε τοὺς δυνχας εἰς τὸν λαϊμόν του. Τρεῖς ἄνθρωποι ἀφῆκαν τὰ ἀμαξία των.

«Εἷς μόνον λύκος εἶναι, ἔκραζεν ὁ Γεώργιος, καὶ εἷς ἄνθρωπος ἀρκεῖ. Οἱ ἄλλοι ἂς μείνουν εἰς τὰς θέσεις των.»

Δύο τῶν ἀνθρώπων ἐπέστρεψαν. Ὁ δὲ τρίτος ἐσύρθη ἐπὶ τῶν χειρῶν καὶ γονάτων του μεταξὺ τῶν ἵππων, οἵτινες ἐντρομοὶ ἐλάκτιζον καὶ ἐκτύπον σφοδρῶς· μετ' ὀλίγον εἶδον τὴν λάμψιν μιᾶς μαχαίρας, καὶ ὁ λύκος ἀφῆκε τὸν ἵππον, ὅστις ἐσηκώθη ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν του, ἐνῷ τὸ αἷμα κατέβρεε τοῦ λάρυγγος αὐτοῦ. Ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ λύκος ἐκυλίσθησαν ἤδη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀγωνιζόμενοι.

Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ὁ ἄνθρωπος ἀνέστη. «Δαβὶδ, εἶπε πρὸς ἓνα τῶν συντρόφων του, ἔλα μεταπίασε νὰ ἀποβρίψωμεν τὸ πτώμα τοῦτο. Ἐν ὅσῳ μένει ἐνταῦθα, οἱ ἵπποι ἀδύνατον εἶναι νὰ ἡσυχάσωσι.»

Ἔσυραν τὸν λύκον πρὸς τὸ ἀμαξίον τοῦ Γεωργίου, ὅστις, πιάσας αὐτὸν ἐκ τῶν ὀπισθίων ποδῶν, ὡς ἔαν ἦτο λαγῶδες, τὸν ἔρριπεν ἔξω τῆς γραμμῆς τῶν ὀχημάτων.

«Αἱ, Νικόλαε, εἶπεν ὁ Γεώργιος εἰς τὸν εὐτυχῶς ἀγωνισάμενον, δὲν λαμβάνεις πάλιν τὴν θέσιν σου;»

«Ὁχι, ἀπήντησε· δὲν εἶμαι εἰς κατὰστασιν.»

«Εἴσαι πληγωμένος;» ἔκραζεν ἡ Λουίζα, ἀνοίγουσα τὴν θύραν τοῦ ὀχήματος.

«Πιστεύω ὅτι ἐφόνευσα τὸν ὑστερόν μου λύκον,» ἀπεκρίθη ὁ ἀθλιος μὲ ἀδύνατον φωνήν.

Ἔδωκα εἰς τὸν Γεώργιον τὴν καρδίαν μου, καὶ ἔσπευσα εἰς τὸν πᾶσχω. Μέρους τῆς σιαγόνος του ἦτο κατεσπαραγμένον, καὶ τὸ αἷμα ἔρρεεν ἀφθόνως ἐκ τινος μεγάλου τραύματος ἐν τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ. Κατὰ πρῶτον ἐφοβήθη ὅτι ἤνοιξεν ἡ καρδιάς λεγομένη ἀρτηρία, καὶ μόλις γινώσκων ἔαν ἐπραττον ὀρθῶς ἡ μὴ, ἔδραξα χιόνα, καὶ ἐφήρμωσα αὐτὴν εἰς τὸ τραῦμα. Ὁ πᾶσχω ἐξεφώνησε, καὶ ἐλειποθύμησε.

«Ἐλέησον αὐτὸν, Κύριε!» ἔκραζεν ἡ Λουίζα.

«Εἰς τὴν θέσιν του ἕκαστος! ἀνεδόησε τρανοφώνως ὁ Γεώργιος. μᾶς ἐπλάκωσαν οἱ λύκοι!»

Ἀφῆκα τὸν πληγωμένον εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς Λουίζης, καὶ ἐπήδησα ἐπὶ τῆς ἀμάξης.

Τί συνέβη, δὲν δύναμαι λεπτομερῶς νὰ περιγράψω. Οὐδ' ἐγὼ, οὐδ' ἄλλος τις εἶχε καιρὸν νὰ ἰδῇ τί ἐπραττον οἱ παριστάμενοι. Μᾶς προσέβαλον εἰκοσι τοῦλάχιστον λύκοι διαμιᾶς. Ἀφοῦ ἡδέιασα τὰ δύο μου ἐπιστολῖα, ὠπλίσθην μὲ πέλεκυν. Ἡ μάχῃ διήρκεσε σχεδὸν ἓν τεταρτημόριον τῆς ὥρας, καὶ βέβαια ἡ σκηνὴ ἦτο μία τῶν φορικωδεστάτων ἀφ' ὅσας δύναται τις νὰ φαντασθῇ. Ἐπὶ τέλους, ἐνῷ ἔσχιζον τὸ κρανίον λύκου κρεμαμένου εἰς ἓνα τῶν τροχῶν τοῦ ἀμαξίου μου, ἀλαλαγμὸς νίκης ἀντήχησε καθ' ὅλην τὴν

γραμμὴν μας, καὶ πάλιν ἔφυγον οἱ ἐχθροὶ, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην χωρὶς πλέον νὰ ἐπιστρέψωσι.

Τρεῖς τῶν ἀνθρώπων μας ἐπληρώθησαν, ἐκτὸς τοῦ Νικολάου, ὅστις ἔζη ἀκόμη, ἀλλὰ κακῶς ἔχων. Τὸν ἵππον, ὅστις εἶχε κατασπαρᾶχθῇ ὑπὸ τοῦ λύκου, ἠναγκάσθημεν νὰ τουφεκίσωμεν.

Περὶ τὰ χαράγματα, εἰχομεν ἤδη ἀνοίξει πέρασμα διὰ τοῦ τοίχου τῆς χιόνος, καὶ ἠρξίσταμεν πάλιν τὴν ὁδοιπορίαν μας. Τὸ δειλινὸν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐφθάσαμεν εἰς μικρὰν κώμην, ὅπου εὐρήκαμεν ξενοδοχεῖον, καθ' ἑαυτὸ μὲν ἀθλιέστατον, ἀλλὰ παλᾶτιον εἰς ἡμᾶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας τοσαύτης κακοπαθείας. Τὴν ἐπιούσαν διεχωρίσθημεν ἀπὸ τῶν φίλων μας τῶν ἀγωνιστῶν, ἀφήσαντες πενταχόσια βρούβλια ὡς δῶρον διὰ τοὺς κινδύνους των.

Λαμβάνοντες πάντοτε τοὺς καλητέρους ἵππους δυνάμει τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος, καὶ παραπεμπόμενοι, ὅτε ἡ χρεία τὸ ἐκάλει, ὑπὸ δέκα ἢ δώδεκα ἵππῶν, προωδούμεν κατ' εὐχὴν· ἡ χώρα ἦτον ἐπίπεδος, καὶ οἱ ὁδοὶ καλοὶ, ὥστε μετὰ μίαν ἐβδομάδα, ἀφοῦ ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τῶν Οὐραλίων, ἐμδήκαμεν εἰς τὴν Τοβολόσκαν.

Ἦμεθα εἰς τὸ ἄκρον κεκοπιαικότες, ἀλλ' ὅμως ἡ Λουίζα δὲν ἠθέλησε νὰ διατρίψῃ παρὰ μόνον ὅσον νὰ λουσθῇ· εἰς τὰς δύο δὲ τὸ πρῶτ' ἐκινήσαμεν πρὸς τὸ χωρίον Κόσλοβον, ὅπου κατέφκουν εἰκοσι τῶν ἐξορίστων, καὶ μετ' αὐτῶν ὁ Ἀλέξιος. Φθάσαντες ἐσπεύσαμεν εἰς τὸν διοικητὴν, καὶ δεῖκντες αὐτῷ τὴν διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ἥτις ἐπέφερε τὸ σύνθηρος ἀποτελεσμα, ἠρωτήσαμεν περὶ τοῦ Κόμητος. Ἦτο καλὰ, μᾶς ἀπεκρίθη, καὶ ἐτι ἐν Κόσλοβῳ.

Εἰχομεν συμφωνήσει νὰ ὑπάγω πρῶτος ἐγὼ νὰ ἰδῶ τὸν Ἀλέξιον. Λαβὼν δὲ παρὰ τοῦ διοικητοῦ τὴν ἀπαιτούμενην ἀδειαν, ὠδηγήθη ὑπὸ Κοζάκου τινὸς εἰς μέρας τῆς κώμης συνιστάμενον ἐξ εἰκοσι περίπου οἰκῶν περικεκλεισμένον ἐντὸς ὑψηλῶν κιγκλίδων, καὶ φυλαττομένον ὑπὸ στρατιωτῶν. Ἐστάθημεν πρό τινος θύρας, καὶ ὁ ὁδηγός μου ἔκρουσεν. «Εἰσελθε!» εἶπε φωνὴ τις, ἣν ἐγνώρισα ὡς τοῦ Ἀλεξίου.

Ὅτε ἤνοιξα τὴν θύραν, ἔκειτο ἐπὶ τῆς κλίνης, ἐνδεομένος, καὶ μετὰ βιβλίου ἐπὶ τοῦ πατώματος ἐγγὺς αὐτοῦ. Ἐστάθην εἰς τὸ κατώφλιον. Μ' ἔχασκεν ἄφωνος, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἀπιστοῦσεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του.

«Αἱ, εἶπα ἐγὼ, μ' ἔλησμονήσας;»

Τὴν φωνὴν μου ἀκούσας, ἐπήδησεν ἐκ τῆς κλίνης, καὶ μ' ἐνηγκαλίσθη. Ἀλλ' εὐθὺς σχεδὸν ἀπεσύρθη. «Ὡ τῆς δυστυχίας! ἀνέκραζεν, καὶ σὺ ἐξορίστος, καὶ ἴσως ἐγὼ εἶμαι ἡ αἰτία.»

«Ὁχι, τῶνόντι, ἀπεκρίθη, ἦλθον ὡς περιηγητής.» Ἐμειδίασε πικρῶς.

«Ὡ περιηγητής! Εἰς τὴν Σιβηρίαν! Ἐξηγήσου. Ἀλλὰ πρῶτον,—ἡ Λουίζα—πῶς ἔχει;»

«Τώρα τὴν ἀφῆκα.»

«Τώρα; Πρὸ ἐνὸς μηνός, ἐννοεῖς;»

«Πρὸ πέντε λεπτῶν.»

«Τί λέγεις;» εἶπεν ὁ Ἀλέξιος ὠχριάσας.

«Ὅτι ἡ Λουίζα μὲ συνώδευσε, καὶ εἶναι τώρα ἐδῶ.»

«Γύναι! γύναι! ἡ καρδιά σου εἶναι πάντοτε ἡ αὐτὴ,» ἐψιθύρισεν ὁ Ἀλέξιος, ἐνῷ τὰ δάκρυα ἔρρεον εἰς τὰς παρεῖάς του. Ἐσιώπησεν ὀλίγον, ἀλλὰ τὰ χεῖλη του ἐκινούντο, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι εὐχαρίστει τὸν Θεὸν διὰ τοιαύτην εὐδαιμονίαν.

«Ποῦ εἶναι;» ἐξεφώνησεν ἐπὶ τέλους.

«Εἰς τοῦ διοικητοῦ.»

ᾤρμησε πρὸς τὴν θύραν. «Μαίνομαι, εἶπε, λησμονῶ ὅτι δὲν δύναμαι νὰ ἐξέλθω τοῦ κλωβίου μου χωρὶς ἀδειαν. Φίλτατε, φέρε

την ἐδῶ, σὲ παρακαλῶ! Ἡ στάσου, νὰ στείλω τοῦτον.» Ὁμίλησε Ῥωσιστὶ πρὸς τὸν Κοζάκον, ὅστις ἐκβῆκε.

Μετ' ὀλίγα λεπτά, καὶ πρὶν δυνῆσθαι νὰ δώσω ἀπόκρισιν εἰς τὸ δεκατημόριον τῶν πολυαριθμῶν ἐρωτήσεων ὅσας ὁ Ἀλέξιος μὲ ἐπρότεινεν, ἐπανῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ μόνος.

« Αἶ; » εἶπεν ὁ Κόμης, ἀλλάσσω δυν.

« Πρέπει νὰ μὴ σᾶς λανθάνῃ, λέγει ὁ διοικητής, ὅτι γυναῖκες δὲν συγχωροῦνται νὰ ἐπισκέπτονται τοὺς δεσμίους.»

Ὁ Κόμης ἐκτύπησε τὸ μέτωπον μὲ τὸν γρόνον του, καὶ ἐπescen ἐπὶ τίνος καθίσματος. Σπασμοὶ σχεδὸν τὸν ἐπίασαν. Τέλος, στραφείς πρὸς τὸν Κοζάκον, « Εἰπέ τὸν πεντηκόνταρχον νὰ ἔλθῃ.» Ὁ στρατιωτὴς ἐκβῆκε τοῦ θαλάμου.

« Δύναται νὰ υπάρξῃ τι φρικτότερον; ἀνεβόησεν ὁ Ἀλέξιος. Ἐννεακοσίας λεύγας ὠδωπόρησεν ἀπέχει ἑκατὸν ἡ διακοσίους πήχεις, καὶ δὲν συγχωρεῖται νὰ ἰδωμεν ἀλλήλους!»

« Βέβαια υπάρχει λάθος, εἴπα ἐγὼ » ἡ διαταγὴ παρεξηγήθη, ἢ τοιοῦτό τι.»

Ὁ Ἀλέξιος ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν, ἀμφιβάλλων. Ἐνεφαίνετο δὲ ἄγριόν τι ἀπελπισίας βλέμμα εἰς τοὺς μεγάλους μέλανας ὀφθαλμούς του. Τὴν στιγμὴν ταύτην εἰσῆλθεν ὁ πεντηκόνταρχος, ὁ ἔχων τὴν ἐπιστάσιαν τῶν δεσμιῶν.

« Κύριε, ἔκραξεν ὁ Κόμης μετὰ σφοδρότητος, ἡ ἀγαπητὴ γυνή μου ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Πέτρουπόλεως νὰ ἔλθῃ πρὸς παραμυθίαν μου, καὶ μετὰ χιλίους κινδύνους καὶ κακοπαθείας ἐφθασεν ἐδῶ. Μὲ λέγουσι τῶρα ὅτι δὲν συγχωρεῖται νὰ τὴν ἰδῶ. Βέβαια εἶναι λάθος; »

« Ὁχι, κύριε, ἀπήντησεν ἀταράχως ὁ πεντηκόνταρχος ἐξεύρει καλλίστα ὅτι οἱ δεσμίαι δὲν συγχωροῦνται νὰ βλέπωσι γυναῖκας.»

« Ἀλλ' ὁ Πρίγκιψ Τουβερτσκόης ἔχει τὴν ἀδειαν αὐτήν. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος εἶναι Πρίγκιψ; »

« Ὁχι, κύριε, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Πριγκίπισσα εἶναι σύζυγός του.»

« Καὶ ἂν ἡ Λουίζα ἦτο σύζυγός μου, ἤθελε μὲ συγχωρηθῇ νὰ τὴν ἰδῶ; »

« Ἀναμφιδόλως, κύριε! »

« Ἀ! » ἐξέφωνησεν ὁ Κόμης, ὡς ἂν εἶχεν ἀφαιρεθῇ βάρος ἐκ τῆς καρδίας του. « ἐπεθύμουν νὰ ἰδῶ τὸν ἱερέα, » εἶπε πρὸς τὸν πεντηκόνταρχον μετὰ στιγμιαίαν παῦσιν.

« Θέλω τὸν μηνῦσαι πάραυτα, » ἀπεκρίθη ἐκεῖνος.

« Καὶ τῶρα, φίλε, » εἶπεν ὁ Ἀλέξιος, στραφείς πρὸς ἐμέ, καὶ λαβὼν τὰς χεῖράς μου, « ἐστάθης ὁ φύλαξ καὶ υπερασπιστὴς τῆς Λουίζης; θέλεις νὰ φερθῇς μίαν φορὰν καὶ ὡς πατὴρ της; »

Τὴν ἐπιοῦσαν εἰς τὰς δέκα ὥρας, ἡ Λουίζα, συνωδευμένη ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ καὶ ἐμοῦ, καὶ ὁ Ἀλέξιος ὑπὸ τοῦ Πρίγκιπος Τουβερτσκόη καὶ τῶν ἄλλων ἐξορίστων, ἐμβῆκαν εἰς τὸ ἐκκλησιδίου τοῦ Κοσλόβου. Πρώτην δὲ λέξιν ἀπέτειναν εἰς ἀλλήλους τὸ Ναί, τὸ συνενῶσαν αὐτοὺς διὰ παντός.

Ὁ αὐτοκράτωρ, διὰ μερικτῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν διοικητὴν, εἶχε δικτάξῃ νὰ μὴ συγχωρηθῇ ὁ Κόμης νὰ ἰδῇ τὴν Λουίζαν εἰμὴ ὡς σύζυγον αὐτοῦ. Εἰδόμεν δὲ πόσον προθύμως ὁ φίλος μου ὑπήκουσεν, ἡ μᾶλλον ἐπρόλαβε τὴν ἐντολὴν τοῦ αὐτοκράτορος, εὐθὺς ἀναγνωρίσας τὰ δικαιώματά τῆς ἀφωσιωμένης ταύτης καὶ θαυμασιωτάτης γυναικός. Εἶχε φυσικὴν τὴν εὐγένειαν ἦτο χαρίεσσα, εἰδήμων, καὶ μεγαλόφρων—ἀξία νὰ τιμῇσθαι βιβλίων μεγαλότεραν καὶ ἐκείνου, εἰς ὃν ἀνυψώθη διὰ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ Κόμητος Ἀλεξίου Β --.

Μόναί τῶν ὁμοιοπαθῶν αἱ ὁμιλίαι τοῖς ἀθυμοῦσιν εὐρίσκονται παρηγορίαί.

Πᾶσα συμφορὰ κούφη ἐστὶν ἀνδρὶ μὴ κούφῳ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΒΑΡΔΟΣ.

[Ἴδε Εἰκονογραφίαν ἐν Σελ. 32.]

ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΒΑΡΔΟΣ (Howard), ὁ διὰ τῆς εἰλικρινούς, φιλοπόνου, καὶ σωτηρίου φιланθρωπίας του ὑπερτιμῆσας τὸ τε Ἀγγλικὸν ἔθνος καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, ἐγεννήθη περὶ τὸ 1727. Ἐμεινε δὲ πρῶϊμα ὀρφανός, ἀλλὰ πλούσιος. Ἀγαπῶν πάντοτε τὰς περιοδείας, ἐπεθύμησε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Λισβῶνα εὐθὺς μετὰ τὸν μέγαν σεισμόν τοῦ 1756,* καὶ τῶνόντι ἐπέβη εἰς πλοῖον ἐκεῖσε διευθυνόμενον, ἀλλ' ἐκρατήθη ὑπὸ Γαλλικοῦ καταδρομέως.† Αἱ κακοπαθεῖαι, ὅσας ὑπέμεινε καὶ εἶδε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς φυλακώσεώς του, ἔκαμαν εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ βαθεῖαν ἐντύπωσιν. Αὕτη ἀνενεώθη τὸ 1773, καθ' ὃν καιρὸν εἶχε τὴν γενικὴν ἐπιστάσιαν τῶν φυλακῶν εἰς τινὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀγγλίας. Φρίξας διὰ τὴν ἀθλιότητα τῶν δεσμωτῶν καὶ τὰς ἐπικρατούσας καταχρήσεις, ἐδόθη ἐπιμελῶς εἰς τὴν ἔρευναν τῆς φύσεως καὶ τῆς θεραπείας τοῦ κακοῦ. Τὸ ἔτος δ' ἐκεῖνο ἐπεσκέφθη τὰς πλείστας τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ φυλακῶν, καὶ συνήγαγε πολλὰς εἰδήσεις, αἵτινες τὸν Μάρτιον τοῦ 1774 ὑπεβλήθησαν εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Ἀντιπροσώπων. Αὕτη ἦτο ἡ ἀρχὴ τῆς τῶν φυλακῶν μεταρρυθμίσεως ἐν Ἀγγλίᾳ· διότι κατὰ τὴν αὐτὴν σύνοδον ἐτέθησαν ὑπὸ τῶν Βουλῶν δύο νόμοι, ὁ μὲν ἀπαλλάττων τοὺς ἀθωωθέντας ὑποδίκους ἀπὸ πάσης δαπάνης, ὁ δὲ ἀφορῶν τὴν διατήρησιν τῆς τῶν πεφυλακισμένων υγείας. Αφοῦ ἅπαζ ἐνησχολήθη εἰς τὸ φιλανθρωπικὸν τοῦτο ἔργον, ἀφωσιωτοῦτο εἰς αὐτὸ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Περιῆλθε κατ' ἐπανάληψιν τὴν Μεγάλην Βρετανίαν καὶ Ἰρλανδίαν, καὶ εἰς διαφόρους ἐποχὰς σχεδὸν πᾶν μέρος τῆς Εὐρώπης, ἐπισκεπτόμενος τοὺς ἀηδιστέρους τόπους, προσωπικῶς θεραπεύων τὰς χρεῖας τῶν ταλαιπωρουμένων, καὶ σημειῶνων πᾶν ὅ,τι ἐφαίνετο αὐτῷ ἀξιόλογον εἴτε πρὸς νοθεσίαν εἴτε πρὸς παράδειγμα. Τὸ 1777 ἐξέδωκε τοὺς πρώτους καρποὺς τῶν ἀγώνων του· καὶ ὁ κόσμος ἔμεινε ἐκπεπληγμένος εἰς τοσαύτην πολυτίμον ὕλην, συναχθεῖσαν ὑφ' ἐνὸς ἀβουλήτου ἀτόμου διὰ συνεχῶν μεγίστων κόπων, καὶ μὲ ἀδιάκοπον τῆς ζωῆς κίνδυνον ἐνεκα τῶν κολλητικῶν νόσων, αἵτινες ἐπεκράτουν εἰς τὰς σκηνὰς τῶν ἐρευνῶν του.

Αφοῦ αἱ Βουλαὶ τῆς Ἀγγλίας ἔδειξαν εὐνοϊκὴν διάθεσιν εἰς τὰ φιλανθρωπικὰ σχέδια τοῦ Ὁβάρδου, καὶ πραγματικῶς ἐνῆργησαν αὐτὰ ἐν μέρει, ἐπεχειρήσε νεῶν περιοδείαν τὸ 1778, πρὸς ἀναθεώρησιν τῶν φυλακῶν τῆς Ὀλλανδίας, τοῦ Βελγίου, τῆς Γερμανίας καὶ Ἰταλίας, ὅθεν ἐπέστρεψε διὰ τῆς Ἑλβετίας καὶ Γαλλίας τὸ 1779. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπεσκέφθη ἐκ νέου τὰς φυλακὰς τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανθίας. Ἐν διαστήματι τῶν περιηγήσεων

* Ἴδε Τόμ. Ε'. Σελ. 2-4, 21-22, 42-44.

† Καταδρομεῖς ἡ καταδρομικὰ πλοῖα λέγονται τὰ λαμβάνοντα τὴν ἀδειαν ἐν καιρῷ πολέμου νὰ περιπολῶσι, διὰ νὰ συλλαμβάνωσι τὰ ἐχθρικά ἐμπορικά.